

УДК 792. 57 (73+477)

DOI 10.32461/2226-3209.4.2022.269400

Цитування:

Белименко Л. І. Особливості та тенденції розвитку сучасного вітчизняного дитячого мюзиклу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 4. С. 156–160.

Белименко Ліліана Іванівна,
викладач Київського національного
університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-7323-9528>
lilyana.belimenko@gmail.com

Belymenko L. (2022). Features and Development Trends of Modern Domestic Children's Musical. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 156–160 [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ДИТЯЧОГО МЮЗИКЛУ

Мета статті – виявити особливості дитячого мюзиклу, створеного для виконання дитячим колективом, а також проаналізувати специфіку його постановки на прикладі вистав провідних вітчизняних театрів-студій мюзиклу. **Методологія дослідження.** Застосовано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, спеціальні мистецтвознавчі методи спостереження, систематизації та узагальнення, а також жанрово-стильового аналізу, компаративний метод (для виявлення загальних і специфічних особливостей дитячого мюзиклу) і метод теоретичного узагальнення. **Наукова новизна** пов'язана з уведенням до наукового обігу на прикладі постановок мюзиклів вітчизняних аматорських дитячих театрів-студій знань про музичну природу дитячого мюзиклу, зумовлену взаємодією музики, вербальних та невербальних засобів виразності, що відповідають специфіці дитячого сприйняття і мислення (музичність розуміємо як особливі інтонаційні прояви, властиві всім засобам художньої виразності). Досліджено дитячі мюзикли, створені для виконання дитячим колективом в аспекті жанрової специфіки; проаналізовано мюзикли, постановку яких здійснили київські аматорські дитячі театри; розглянуто закономірності дитячого мюзиклу у творчій практиці українських театрів для дітей: театру-студії «ОКей!», театру мюзиклу «Мюзик Холл» та ін. **Висновки.** Дитячі мюзикли в постановці вітчизняних аматорських дитячих колективів – унікальний жанровий різновид, у якому в найбільш досконалому вигляді пов'язані різноманітні галузі художньо-творчої діяльності: музика, рух, танець, мова, слово, гра, спів, костюми, декоративне оформлення, сценічне освітлення та спецефекти. Особлива видовищність, яскравість, мальовничість та побудова цього музично-драматичного твору як своєрідної гри – характерні ознаки, що створюють знаковий простір, у якому сценічну дію глядач сприймає максимально широко. Дитячий мюзикл наділений різноманітними позитивними ознаками, що створюють передумови для занурення юного глядача в образний світ емоцій та почуттів, фантазій і роздумів, при цьому лишаючись максимально зрозумілим та простим для сприйняття завдяки візуалізації казкового світу вигадки, чар та фокусування всієї палітри почуттів і настроїв довкола сценічного видовища.

Ключові слова: дитячий мюзикл, аматорський дитячий колектив, театр-студія, вистава, сценічне видовище.

Belymenko Liliiana, Lecturer, Kyiv National University of Culture and Arts

Features and Development Trends of Modern Domestic Children's Musical

The purpose of the article is to reveal the features of a children's musical, created for performance by a children's team, as well as to analyse the specifics of its production on the example of the performances of the leading domestic theatres-studios of musicals. **Research methodology.** General scientific methods of analysis and synthesis, special artistic methods of observation, systematisation and generalisation, as well as genre and style analysis, comparative method (to identify general and specific features of children's musicals) and the method of theoretical generalisation are applied. **Scientific novelty** is in the introduction into scientific circulation on the example of musical productions of domestic amateur children's theatre-studios of the knowledge about the musical nature of children's musicals, caused by the interaction of music, verbal, and non-verbal means of expression that correspond to the specifics of children's perception and thinking (musicality is understood as special intonation manifestations characteristic of all means of artistic expression). Children's musicals created to be performed by a children's group were studied in terms of genre specificity; musicals staged by Kyiv amateur children's theatres were analysed; the regularities of children's musicals in the creative practice of Ukrainian theatres for children: studio-theatre «OKAY!», musical theatre «Music Hall», and others are considered. **Conclusions.** Children's musicals staged by domestic amateur children's groups are a unique genre variety in which various branches of artistic and creative activity are connected in the most perfect form – music, movement, dance, language, speech, acting, singing, costumes, decoration, stage lighting, and special effects. The special spectacularity, brightness, picturesqueness, and construction of this music-dramatic work as a kind of game are characteristic features that create a symbolic space in which the stage action is perceived by the audience as sincerely as possible. The children's

musical is endowed with a variety of positive qualities and properties that create the prerequisites for immersing the young viewer in the imaginative world of emotions and feelings, fantasies and thoughts, while remaining as clear and easy to understand as possible thanks to the visualisation of the fairy-tale world of fiction, charm and focus of the entire palette of feelings and moods around the stage spectacle.

Key words: children's musical, amateur children's group, theatre-studio, performance, stage spectacle.

Актуальність дослідження. Мюзикл – унікальний жанр музично-театрального мистецтва, у якому органічно поєднано в єдиний цілісний сценічний твір різні види творчої діяльності: музика, спів, хореографія, акторська гра, режисура, художнє оформлення. Завдяки особливим, характерним ознакам цього жанру, таким як: видовищність, відчутний ігровий аспект, яскравість, динамічність форм та ін., мюзикл набув значного поширення серед дитячої аудиторії.

Проблематика особливостей мюзиклу для виконання дитячим колективом у процесі становлення жанру в умовах новаторських тенденцій світового сценічного простору, на національному та соціальному ґрунті актуалізує питання принципу взаємодії мистецтв у драматургії сценічного твору, його особливостей форми, специфічних прийомів створення та розвитку музично-сценічних образів.

У вітчизняному мистецтвознавстві питання жанрової особливості дитячого мюзиклу в постановці аматорським дитячим театральним колективом не лише не досліджено, але й донині не було порушено.

Актуальність статті зумовлена необхідністю теоретизації сучасної практики постановок дитячих мюзиклів, здійснених аматорськими дитячими колективами з метою розширення наукової бази.

Аналіз досліджень і публікацій. Незважаючи на відчутне зростання наукового інтересу українських мистецтвознавців до різноманітних аспектів розвитку мюзиклу, теоретизація практики постановок вітчизняного дитячого мюзиклу перебуває на початковому етапі.

Безумовно, важливий і цінний для подальшого наукового осмислення питання тенденцій розвитку сучасного дитячого мюзиклу в Україні матеріал подано в наукових публікаціях: Д. Вакулєнко «Становлення мюзиклів як популярного жанру в Україні» [1], М. Мельник «Мюзикл як феномен мистецтва української естради ХХІ століття» [3], К. Новікова «Специфіка мюзиклу як жанру сучасного театрального мистецтва» [4], Х. Новосад-Лєсюк «Становлення жанру мюзиклу на Львівській сцені (1986–1990)» [5] М. Харченко та М. Крипчук «Режисерські технології при створенні сучасних дитячих

мюзиклів» [7], О. Шевельової «Дитячо-юнацький репертуар сучасного музичного театру України: проблеми дослідження режисерського концепту» [8], О. Спіліоті «Сучасний дитячий мюзикл «Жаба Маша» в контексті режисерського моделювання творчого мистецького проекту» [9] та ін.

Недостатньо досліджена на сьогодні проблема специфіки розвитку вітчизняного дитячого мюзиклу вимагає розгляду одного з його різновидів – мюзиклу в постановці дитячого колективу, оскільки проблематика особливостей і тенденцій його розвитку наразі лишається невисвітленою.

Мета статті – виявити особливості дитячого мюзиклу, створеного для виконання дитячим колективом, а також проаналізувати специфіку його постановки на прикладі вистав провідних вітчизняних театрів-студій мюзиклу.

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку сучасного музично-театрального мистецтва один із його найбільш провокативних жанрів – мюзикл – знаходиться в процесі масштабної популяризації [2, 45].

Специфіка дитячого мюзиклу надає можливість дитині (як виконавцеві, так і глядачу) фактично одразу зануритися в унікальний світ музично-сценічної вистави, що засвідчує сукупність усіх засобів та способів впливу музично-художньої виразності. Вони відрізняються різноманітністю змістовно-образних асоціацій сенсів, що інтонуються, а також детерміновані сюжетно-образним рядом, який співзвучний психології сприйняття дитини певного вікового періоду розвитку.

Основними складовими в драматургії мюзиклу для дітей є виражальні засоби драми та естрадної вистави, поєднання яких зумовило:

- наявність комплексної драматургії, що синтезує на відносно рівних началах драму, музику та хореографію;

- наявність властивого народним виставам зіставлення таких полярностей, як епічне та лірико-філософське, сучасне й архаїчне, канонізоване та імпровізаційне начало;

- вільну імпровізаційну форму вистави – звернення до сценічної фантазії, характерної для театральних постановок різних історичних епох та жанрів;

- прийом монтажу епізодів;
- підвищену динаміку дії;

- розмаїття та стилістичну різноманітність музичного матеріалу;

- естрадність як домінуючу ознаку стилю вистави.

Найважливішими умовами створення дитячого мюзиклу є посилені образність основних героїв, підвищена динамічність розвитку дії, мальовничість середовища та характерність образу персонажів, імпровізаційна свобода організації матеріалу, що дає можливість для включення музичних і хореографічних інтермедій.

Можливість поєднання принципів класичної драматургії та імпровізаційної структури народних видовищ з монтажним принципом побудови надає композиторам, драматургам та режисерам-постановникам дитячого мюзиклу свободу у виборі засобів виразності, багатоаспектному висвітленні матеріалу та залученні широкого кола художніх асоціацій, зрозумілих дитячій аудиторії.

У контексті сформованої провідними теоретиками мюзиклу ХХ ст. парадигми сучасний вітчизняний дитячий мюзикл розглядаємо як явище історично та соціально зумовлене, пов'язане з особливостями розвитку сучасної театральної культури України.

Аналізуючи представлені у вітчизняному культурно-мистецькому просторі дитячі мюзикли, можемо констатувати наявність кількох різновидів:

- дитячі мюзикли в постановці музично-драматичних театрів (вистави, які створили професійні режисери й актори для дитячої аудиторії);

- дитячі мюзикли, постановку яких організували продюсерські центри (вистави, які створили професійні постановники, в акторському складі – талановиті діти та професійні зіркові актори);

- дитячі мюзикли, постановку яких здійснили аматорські дитячі театри-студії.

Активним репрезентантом сучасного дитячого мюзиклу є театр-студія мюзиклу «ОКей!» (художня керівниця О. Ковальова), заснований у 2010 р. на базі студії мюзиклу, яка існує з 2007 р. У репертуарі вистави «Маленька історія великого міста», «Котячий рай», «Одного разу на Купала», «Багато галасу», «Згряя» або «Дім, чека я йду» за повістю К. Сергієнко «До побачення, яре!», «Король-Профітроль» та ін., покази яких відбуваються на сценічних майданчиках столичних театрів та концерт-холів. Важливу роль керівництво театру приділяє і фестивалній діяльності, популяризує вітчизняний дитячий мюзикл

на різноманітних міжнародних театральних фестивалях у країнах Єврозоюзу.

Особливі вимоги до артиста мюзиклу зумовлюють специфіку завдань, які постають перед педагогічним складом вітчизняних дитячих театрів. Не відкидаючи традиційних форм класичного музично-театрального аматорського навчання, синтез жанрів, характерний для мюзиклу, зумовлює приділення більшій увазі пластичній та вокальній підготовці юних артистів. Так, наприклад, з дитячим колективом театру-студії мюзиклу «ОКей» активно працюють викладачі хореографії (Л. Шрамко та А. Коньяр) і вокалу (А. Поліщук, Ю. Шаркевич, М. Янкіна).

Дитячий театр «Мюзик Хол», діяльність якого розпочалася понад 12 років тому, має у своєму репертуарі більше 10 вистав: «Золотий ключик, або Пригоди Буратіно», «Пеппі Довгапанчоха», «Місто дитинства», «Тролі», «Ваяна» (2021) та ін. Окрім того, дитячий театр співпрацює з київським Національним театром оперети. Так, наприклад, молоді артисти ансамблю дитячого театру грають дітей родини фон Трапп у мюзиклі «Звуки музики» (композитор Р. Роджерс, текст О. Хаммерстайн, автори Г. Ліндсей та Р. Круз).

Окрему увагу привертає специфіка сценографічного оформлення вистав у дитячих театрах і студіях мюзиклу, оскільки, на відміну від професійного театру, в аматорському дитячому закладі культури зазвичай сценічну дію доповнює сценографічне оформлення: відеопроєкційний мепінг на задню кулісу створює мальовниче видовищне тло відповідно до кожної сцени мюзиклу. На основі мистецтвознавчого аналізу мюзиклів з репертуару дитячих театрів України можемо констатувати, що сучасний вітчизняний дитячий мюзикл репрезентує сюжети, які, незважаючи на казковість та містичність (оскільки здебільшого першоджерелом дитячого мюзиклу є народні або літературні казки), є своєрідним «обігруванням» одвічних і новітніх життєвих ситуацій. Основними темами, які розкриваються в сучасних вітчизняних дитячих мюзиклах, є:

- взаєморозуміння (живих істот, кожна з яких має власну життєву філософію, принципи, погляди);

- віра в мрії та власні можливості їх реалізувати;

- реальність справжнього дива в буденному житті, яке треба тільки побачити; взаємовідносини між людиною і твариною;

- важливість надання пріоритету найголовнішому – рідним і близьким та ін.

На сцені Вінницького музично-драматичного театру ім. М. К. Садовського, за сприяння Дитячого продюсерського центру «Stars.ua kids», здійснено постановку мюзиклу, що є унікальною інноваційною платформою для творчого розвитку дітей. У центрі сюжету – актуальні соціальні проблеми XXI ст., пов'язані передусім з інформаційно-комунікативним простором – залежність сучасної людини від Всесвітнього павутиння, соціальних мереж, мобільного зв'язку, комп'ютерних ігор та різноманітних гаджетів.

Одна з тенденцій подальшого розвитку вітчизняного дитячого мюзиклу, на нашу думку, полягає в його органічному зв'язку з українською національною культурою, про що свідчать постановки дитячих театральних колективів, у яких органічно використано все багатоманіття виражальних засобів народних мистецтв. Яскравим прикладом успішної практики безпосереднього поєднання синтетичної вистави з традицією народних свят є мюзикл «Одного разу на Купала» (Театр-студія мюзиклу «ОКей!», режисер-постановник О. Ковальова), присвячений захопливій історії із життя стародавнього слов'янського етносу, вирішений у стилістиці етно-модерну. У виставі органічно поєднано народні українські пісні та сучасну музику в стилі рок-фолк, поп-фолк та джаз-фолк [6].

Дитячий мюзикл як художній феномен не є однорідним явищем – це твердження справедливе як щодо творів різних історичних періодів (від взірців XX ст. і донині), так і відносно сучасних мюзиклів різних локальних напрямів, які або перебувають у руслі загальноукраїнських тенденцій, або відрізняються від них. Відмінності можуть бути зумовлені особливостями трактування музичної лексики, специфікою сценічного прочитання сюжету, створення композитором і лібретистом творів, призначених для втілення силами конкретного колективу, який відрізняється певною творчою спрямованістю.

Вітчизняний мюзикл для дітей – унікальний феномен, який являє собою поєднання класичних західних традицій жанру з традиціями української театральної школи, коли дитяча аудиторія не лише розважається, а й співпереживає сценічній дії. Лишаючись у межах мистецтва, від шоу-бізнес-індустрії західного мюзиклу вітчизняний мюзикл для дітей бере яскравість барв та вміння радувати, а також прораховану до дрібниць організацію постановочного процесу.

Наукова новизна статті полягає в уведенні до наукового обігу на прикладі постановок

мюзиклів вітчизняних аматорських дитячих театрів-студій знань про музичну природу дитячого мюзиклу, зумовлену взаємодією музики, вербальних та невербальних засобів виразності, що відповідають специфіці дитячого сприйняття та мислення (музичність розуміємо як особливі інтонаційні прояви, властиві всім засобам художньої виразності). Досліджено дитячі мюзикли, створені для виконання дитячим колективом в аспекті жанрової специфіки; проаналізовано мюзикли, постановку яких здійснили київські аматорські дитячі театри; розглянуто закономірності дитячого мюзиклу у творчій практиці українських театрів для дітей: театру-студії «ОКей!», театру мюзиклу «Мюзик Холл» та ін.

Висновки. Дитячі мюзикли в постановці вітчизняних аматорських дитячих колективів – унікальний жанровий різновид, у якому в найбільш досконалому вигляді пов'язані різноманітні галузі художньо-творчої діяльності: музика, рух, танець, мова, слово, гра, спів, костюми, декораційне оформлення, сценічне освітлення та спецефекти. Особлива видовищність, яскравість, мальовничість та побудова цього музично-драматичного твору як своєї гри – характерні ознаки, що створюють знаковий простір, у якому сценічну дію глядач сприймає максимально щиро.

Дитячий мюзикл наділений різноманітними позитивними ознаками, що створюють передумови для занурення юного глядача в образний світ емоцій та почуттів, фантазій і роздумів, при цьому лишаючись максимально зрозумілим та простим для сприйняття завдяки візуалізації казкового світу вигадки, чар та фокусування всієї палітри почуттів і настроїв довкола сценічного видовища.

Література

1. Вакулєнко Д. Ю. Становлення мюзиклів як популярного жанру в Україні. *Грааль науки*. 2021. № 1. С. 559–561.
2. Котляр Л. О. До питання вивчення мюзиклу як жанру театального мистецтва. *Сценічне мистецтво: творчі надбання та інноваційні процеси*: матеріали II Всеукраїнської наукової конференції професорсько-викладацького складу, докторантів, аспірантів та магістрантів. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 45–49.
3. Мельник М. Мюзикл як феномен мистецтва української естради XXI століття. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 березня 2018 р.). Київ: КУК, КНУКіМ, 2018. С. 137–140.

4. Новіков К. І. Специфіка мюзиклу як жанру сучасного театрального мистецтва. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття* : матеріали Всеукр. наук.- теорет. конф. молодих учених / за ред. проф. В. М. Шейка та ін. (Харків, 23–24 квітня 2020 р.). Харків : ХДАК, 2020. С. 148–149.

5. Новосад-Лесюк Х. Становлення жанру мюзиклу на Львівській сцені (1986–1990). *Грааль науки*. 2022. № 11. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/18026> (дата звернення: 12.09.2022).

6. Театр-студія мюзиклу «ОКей!». URL: Theatre.love. <https://theatre.love/performances/odnogo-razu-na-kupala/> (дата звернення: 12.09.2022).

7. Харченко М. В., Крипчук М. В. Режисерські технології при створенні сучасних дитячих мюзиклів. *Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів, магістрантів та студентів. Київ : КНУКіМ, 2021. С. 80–84.

8. Шевельова О. В. Дитячо-юнацький репертуар сучасного музичного театру України: проблеми дослідження режисерського концепту. *Українське музикознавство*. 2020. Вип. 46. С. 30–44.

9. Шевельова О. В. Сучасний дитячий мюзикл «Жаба Маша» О. Спіліоти в контексті режисерського моделювання творчого мистецького проекту. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2021. № 3–4 (52–53). С. 262–276.

References

1. Vakulenko, D. Yu. (2021). Development of musicals as a popular genre in Ukraine. *International scientific journal «Grail of Science»*, 1, 559–561 [in Ukraine].

2. Kotlyar, L. O. (2020). To the question of studying the musical as a genre of theatrical art. *Performing arts: creative assets and innovative processes*: materials of the 2nd All-Ukrainian scientific conference of professors and teaching staff, doctoral

students, graduate students and master's students. Kyiv: KNUKіM, 45–49 [in Ukraine].

3. Melnyk, M. (2018). The musical as a phenomenon of Ukrainian stage art of the 21st century. *Economy and culture of Ukraine in the world globalization processes: positioning and realities*: materials of the III International Scientific and Practical Conference, March 22, 2018. Kyiv: KUK, KNUKіM, 137–140 [in Ukraine].

4. Novikov, K. I. (2020). The specificity of the musical as a genre of modern theatrical art, *Culture and information society of the 21st century: materials of the All-Ukrainian. science - theory conf. of young scientists*, April 23–24, 2020. Kharkiv: KhDAK, 2020, 148–149 [in Ukraine].

5. Novosad-Lesyuk, H. (2022). Formation of the musical genre on the Lviv stage (1986–1990). *The grail of science*, 11. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/18026> [in Ukraine].

6. Theater-studio of the musical «OK!». Theatre.love. Retrieved from: <https://theatre.love/performances/odnogo-razu-na-kupala/> [in Ukraine].

7. Kharchenko, M. V., Krypchuk, M. V. (2021). Directing technologies for creating modern children's musicals. *Current discourses of stage art: traditions and European integration*: materials of the All-Ukrainian scientific conference of scientific and pedagogical workers, doctoral students, post-graduate students, candidates, master's students and students. Kyiv: KNUKіM, 80–84 [in Ukraine].

8. Shevelyova, O. V. (2020). Children's and youth repertoire of modern musical theater of Ukraine: problems of research of director's concept. *Ukrainian musicology*, 46, 30–44 [in Ukraine].

9. Shevelyova, O. V. (2021). Modern children's musical «Masha the Frog» by O. Spilioti in the context of the director's modeling of a creative art project. *Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky*, 3–4 (52–53), 262–276 [in Ukraine].

*Стаття надійшла до редакції 12.10.2022
Отримано після доопрацювання 14.11.2022
Прийнято до друку 22.11.2022*